

Vladislavs Malahovskis

Rēzeknes Augstskola, Latvija

KATOĻU BAZNĪCAS POLITISKĀS AKTIVITĀTES NEATKARĪGAJĀ LATVIJĀ

Raksta mērķis ir atspoguļot katoļu Baznīcas politiskās aktivitātes divos periodos Latvijas un Latvijas katoļu Baznīcas vēsturē – Latvijas Republikas pirmās neatkarības periodā, pamatā 20. gadsimta 20. gados, un periodā pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas.

Galvenie secinājumi:

- nozīmīgākie Latvijas katoļu Baznīcas politiskie sasniegumi ir 1922. un 2002. gada konkordāta noslēgšana, kas nostiprina katoļu Baznīcas tiesisko statusu, kā arī dod tai zināmas privilēģijas. Savukārt Latvijas valstij minētie konkordāti ir politiski svarīgi, ņemot vērā Vatikāna starptautisko ietekmi un atbalstu Latvijas valsts neatkarībai;

- no katoļu Baznīcas un valsts varas institūciju, t. sk. atsevišķu politiķu, sadarbības ieguvums ir abpusējs;

- katoļu Baznīca aktīvi piedalās diskusijās par aktuāliem sabiedriskās dzīves jautājumiem. Baznīca spēj un arī ietekmē sabiedrisko domu.

POLITICAL ACTIVITIES OF THE ROMAN CATHOLIC CHURCH IN INDEPENDENT LATVIA

The aim of the paper is to reflect the political activities of the Roman Catholic Church in two periods of the history of Latvia and the Roman Catholic Church in Latvia – in the period of First Independence of the Republic of Latvia, basically in the 1920s, and in the period following the restoration of Latvia's independence.

With the foundation of the independent state of Latvia, the Roman Catholic Church experienced several changes;

- bishops of the Roman Catholic Church were elected from among the people;*
- the Riga diocese was restored the administrative borders of which were coordinated with the borders of the state of Latvia;*
- priests of the Roman Catholic Church were acting also in political parties and in the Latvian Parliament.*

For the Church leadership, active involvement of clergymen in politics was, on the one hand, a risky undertaking (Francis Trasuns' experience), but, on the other hand, a necessary undertaking, since in this way the Roman Catholic Church attempted to exercise control over politicians and also affect the voters in the elections for the Saeima.

The status of the Church in the State of Latvia was legally secured by the concordat signed in the spring of 1922 which provided for a range of privileges to the Roman Catholic Church:

- other Christian denominations in Latvia are functioning in accordance with the regulations elaborated by the State Control and confirmed by the Ministry of the*

Interior, but the Roman Catholic Church is functioning according to the canons set by the Vatican;

- *releasing the priests from military service, introduction of the Chaplaincy Institution;*
- *releasing the churches, seminary facilities, bishops' apartments from taxes;*
- *a license for the activity of Roman Catholic orders;*
- *the demand to deliver over one of the church buildings belonging to Riga Evangelical Lutherans to the Roman Catholics.*

With the regaining of Latvia's independence, the Roman Catholic Church of Latvia again took a considerable place in the formation of the public opinion and also in politics.

However, unlike the parliamentary period of the independent Latvia, the Roman Catholic Church prohibited the priests to involve directly in politics and considered it unadvisable to use the word "Christian" in the titles of political parties.

Nowadays, the participation of the Roman Catholic Church in politics is indirect. The Church is able to influence the public opinion, and actually it does. The Roman Catholic Church does not attempt to grasp power, but to a certain extent it can, at least partly, influence the authorities so that they count with the interests of Catholic believers.

Increase of popularity of the Roman Catholic Church in the world facilitated also the increase of the role of the Roman Catholic Church in Latvia. The visit of the Pope in Latvia in 1993 was a great event not only for the Catholic believers but also for the whole state of Latvia.

In the autumn of 2002, in Rome, a concordat was signed between the Republic of Latvia and the Vatican which is to be classified not only as an agreement between the Roman Catholic Church in Latvia and the state of Latvia but also as an international agreement. Since the main foreign policy aim of Latvia is integration in the European Union and strengthening its positions on the international arena, Vatican as a powerful political force was and still is a sound guarantee and support in international relations.

Ievads

Reliģijas lietu speciālists Ringolds Balodis uzsver, ka Baznīcai Latvijā šobrīd atkal ir ietekme, jo „tā ir vara, kas nav redzama, bet ir daudz efektīvāka par to, ko nosaka rakstītie likumi, tā ir vara pār cilvēku prātiem un sirdīm.” (Balodis 2000: 350)

Iesaistoties politikā, kristīgajām konfesijām ir vismaz divi vadmotīvi:

- 1) centieni panākt savu ētisko principu ietveršanu valsts likumdošanā (piemēram, uzskatos par laulību, abortiem, eitanāziju u. tml.);
- 2) savu tiesību aizsardzības nodrošināšana (piemēram, īpašumu iegūšana vai atgūšana, tiesības dibināt savas mācību iestādes, tiesības slēgt laulības u. tml. (Balodis 2000: 353–354).

Reliģijai, neapšaubāmi, ir nozīme un ietekme politikā, neskatoties uz to, ka Latvijā likumdošanas līmenī Baznīca ir šķirta no valsts, tomēr kristīgās konfesijas tieši vai netieši piedalās politikā. Tieši – ar savas ticības pārstāvjiem varas institūcijās, un netieši – dievkalpojumu laikā, savās izglītības iestādēs, masu medijos, t. sk. pašu izdotajā periodikā. Latvijas mērogā katoļu Baznīcas aktualitātes un uzskati dažādos ar sabiedrības dzīvi saistītos jautājumos tiek pausti mājas lapā www.katolis.lv, laikrakstā „Katoļu Baznīcas

Vēstnesis”, bet latgaliski runājošajai katoļu auditorijai arī žurnālā „Katoļu Dzeive” u. c. Turklāt katoļu garīdznieka sprediķī teiktais uz katoļticīgajiem nereti atstāj daudz lielāku iespaidu nekā laicīgā propaganda.

Izmaiņas katoļu Baznīcā 20. gadsimta 20. gadu sākumā

Nodibinoties neatkarīgai Latvijas valstij, katoļu Baznīca piedzīvo vairākas izmaiņas:

- 1) turpmāk bīskapi katoļu Baznīcā tiek iecelti no tautas vidus, agrāk dominēja poļu vai lietuviešu izcelsmes garīdzniecība. 1920. gadā par Rīgas bīskapijas bīskapu tiek iesvētīts Antonijs Springovičs;
- 2) 1918. gada septembrī tiek atjaunota Rīgas bīskapija (kopš 1923. gada arhibīskapija – V. M.), kuras administratīvās robežas tiek saskaņotas ar Latvijas valsts robežām (Strods 1996: 243). Rīgas bīskapijā tiek apvienoti ne tikai Latgales, bet arī Kurzemes un Zemgales katoļi;
- 3) katoļu Baznīcas garīdzniekiem ļauts darboties politiskajās partijās un Latvijas parlamentā. 1920. gadā tiek nodibināta Latgales Kristīgo Zemnieku savienība [vēlāk – Latgales Kristīgo Zemnieku un Katoļu partija – V. M.], kuras priekšgalā līdz 1924. gadam ir katoļu garīdznieks Francis Trasuns. Partijas biedri ir garīdznieki Jezups Rancāns, Jānis Velkme, Antons Pastors, Bernards Kublinskis. Latgales Kristīgo Zemnieku savienība politiskai kopdarbībai organizē Latgales dominējošās konfesijas [katoļu – V. M.] zemniekus, gūstot panākumus arī parlamenta vēlēšanās: Satversmes Sapulcē – 6 mandāti, 1. Saeimā – 6 mandāti (1. Saeima., 1. ses., 10. sl.), 2. Saeimā – 5 mandāti (2. Saeima., 1. ses., 10. sl.), 3. Saeimā – 6 mandāti (3. Saeima., 1. ses., 10. sl.) un 4. Saeimā – 8 mandāti (4. Saeima., 1. ses., 10. sl.). Partija izdod lielāko pēc tirāžas un ietekmīgāko laikrakstu Latgalē „Latgolas Wōrds”.

Latgales vēstures pētnieks trimdā Miķelis Bukšs rakstīja, ka garīdzniecībai bez savas partijas *de facto* katrā draudzē bija „partijas nodaļas”, kam bija cieši sakari ar tautu, lielas iespējas to informēt un arī ietekmēt (Bukšs 1976: 433–434). Tā kā katoļiem ir vispārpieņemta grēku izsūdzēšanas procedūra garīdzniekam, šis apstāklis radīja pretrunīgas emocijas gadījumos, kad garīdznieks izrādījās politiskais oponents.

No Saeimas tribīnes tika atzīts, ka ir bijuši gadījumi, kad garīdznieki draudējuši nekristīt bērņus vai pat izslēgt no Baznīcas, ja kāds gribējis balsot par katoļu Baznīcai opozīcijā esošo spēku (2. Saeima, 1. ses., 229. sl.). M. Bukšs atzīmējis, ka Saeimas

vēlēšanās vēlētāju ietekmēšana no katoļu garīdznieku puses nereti izvērtās par nelikumīgiem draudiem (Bukšs 1976: 44). Sociāldemokrāts Ansis Rudevics uzsvēris, ka katoļu garīdznieki ne tikai aģitējuši no kanceles, kas bija aizliegts ar likumu, bet draudējuši nepiedot grēkus, ja kāds nebalsos par viņu sarakstu (2. Saeima., 1. ses., 16.,17. sl.).

Katoļu garīdznieku aktīvā politiskā darbība nebija atsevišķu katoļu aktīvistu (F. Trasuns, A. Velkme u. c.) pašdarbības rezultāts, bet arī arhibīskapa uzlikts pienākums. Gatavojoties Satversmes Sapulces vēlēšanām, Latgales Kristīgo Zemnieku savienības Centrālās komiteja 1920. gada martā izdod apkārtrakstu katoļu garīdzniekiem:

Cienījamais baznīckungs!

Satversmes Sapulce ir pārāk nopietna lieta, no tās būs atkarīgi visi likumi, visa mūsu turpmākā dzīve. Tāpēc būtu nepiedodama noziedzība nerūpēties par to, kādi deputāti tiks ievēlēti. Izlietojiet visu savu iespaidu, sasaucot pie sevis sapulces, ieaiciniet arī krievis un paskaidrojiet, lai visi nodod savas balsis – vīrieši un sievietes – par Kristīgo zemnieku savienības listi Nr. 9, nodibiniet nodaļas. [..] Kad citas partijas gatavojas un strādā, tad arī mēs nedrīkstam nolaist rokas (Apkārtraksts: 5016. f.).

Ņemot vērā iepriekš minētos faktus, jākonstatē, ka latgaliešu zemnieku katoļu apziņā tika jauktas garīgās un laicīgās lietas, politika un ticība. Mūsdienu liberālais protestantu teologs Juris Cālītis uzdod retorisku jautājumu – kā draudzes loceklis, uz kanceleli raudzīdamies, varētu atšķirt, kad tur uzkāpušais runā kā mācītājs un kad kā savas partijas pārstāvis (Reliģijas savtīgā seja 2009: 23).

Konkordāts ar Vatikānu

Latvijas valstī Baznīcas statusu juridiski nostiprina 1922. gada 30. maijā, kad Latvijas valdība (toreizējais ministru prezidents un ārlietu ministrs Zigfrīds Anna Meierovics) paraksta konkordātu ar Vatikānu. Satversmes sapulce to ratificē tā pašā gada 19. jūlijā.

Sarunas par konkordāta parakstīšanu tiek uzsāktas jau 1920. gada pavasarī, bet projekts tiek sagatavots 1921. gada pavasarī. Tomēr līdz konkordāta parakstīšanai notiek asas diskusijas Satversmes sapulcē. Par konkordātu iestājas latgaliešu politisko partiju bloks, sociāldemokrāti mazinieki, kā arī Z. A. Meierovics (Latviešu Zemnieku savienība). Latgaliešu katoļu deputāti izvirza savus argumentus konkordāta nepieciešamībai. Tie pamatā tiek saistīti ar katoļu Baznīcas un Latvijas katoļticīgo stāvokli un interesēm: 1) konkordāts ļautu katoļu Baznīcai būt tautiskai, latviskai; 2) konkordāts dotu iespēju

katoļu Baznīcai būt politiskā ziņā neatkarīgai no citu tautu iespaida; 3) tā kā katoļticīgie veido 23% no Latvijas iedzīvotājiem, bet Latgalē to ir gandrīz 60%, tad ar konkordāta noslēgšanu tiktu apmierinātas katoļticīgo intereses (Satversmes Sapulce, 5. ses., 2833. sl.).

Sociāldemokrātu maziņu viedokli pauž Marģers Skujenieks, viņš atzīst, ka uz šo jautājumu jāskatās politiski: „Mums ir plaši apgabali, kur iedzīvotāji neapzinās savu tautību, un uz jautājumu – pie kādas tautības pieder – saka, ka ir katoļi. Ja pasakaidro, ka katolis nav tautība, bet ticība, tad viņi saka, ka ir poļi.” (Satversmes Sapulce, 5. ses., 2848., 2849. sl.) M. Skujenieks uzsver, ka katoļu Baznīca ir spēcīga organizācija, kas spētu veicināt nacionālās (latviskās) pašapziņas celšanu Latgalē, jo „valsts iestādēm un valsts idejai šajā novadā ir vismazākais iespaids.” (Satversmes Sapulce, 5. ses., 2849. sl.)

Līdzīgu pozīciju pauž Z. A. Meierovics, norādot, ka konkordāta parakstīšana ir jautājums par valsts konsolidēšanu, „lai latgalieši justos Latvijā kā mājās.” (Satversmes Sapulce, 5. ses., 2839. sl.) Visāsākās iebildes pret konkordātu bija Krievu nacionālās demokrātu partijas, Vācu tautas partijas un Tautas partijas deputātiem, kuru galvenais arguments bija tas, ka demokrātijas apstākļos nedrīkst radīt jaunas privilēģijas vienai konfesijai (Satversmes Sapulce, 5. ses., 2838. sl.). Politikis Felikss Cielēns no Latvijas Sociāldemokrātiskās Strādnieku partijas, atsaucoties uz to, ka Satversmes Sapulce akceptē Baznīcas šķiršanu no valsts, konkordātu nosauc par „juridisku absurdu” (Satversmes Sapulce, 5. ses., 2843., 2848. sl.).

Lai gan Z. A. Meierovics savā runā noraida oponentu pārmetumus par to, ka valdība neizturas vienlīdzīgi pret visām konfesijām (Satversmes Sapulce, 5. ses., 2839. sl.), jāatzīst, ka konkordāts tomēr dod virkni privilēģiju Latvijas katoļu Baznīcai: 1) citas kristīgās konfesijas Latvijā darbojas saskaņā ar valsts kontroles izstrādātajiem un Iekšlietu ministrijā apstiprinātajiem nolikumiem, bet katoļu Baznīca darbojas pēc Vatikāna noteiktajiem kanoniem; 2) garīdznieku atbrīvošana no karaklausības, kapelānu institūta ieviešana; 3) dievnamu, semināru telpu, bīskapu mitekļu atbrīvošanu no nodokļiem; 4) katoļu garīgo ordeņu darbības atļaujas; 5) saskaņā ar konkordātu līdz ar Rīgas bīskapijas nodibināšanu un Katoļu Garīgā semināra izveidi, katoļu Baznīcai tiek piešķirts valsts pabalsts 1 miljona Latvijas rubļu apmērā [2000 latu – V. M.] (Strods 1996: 243).

Konkordāts pieprasa atdot katoļiem vienu no Rīgas luterāņiem piederošajiem dievnamiem. Katoļu Baznīcas vadība prasa Doma baznīcu vai Pētera baznīcu, vēlāk gan iegūst Jēkaba baznīcu. Luterāņi šai sakarā sūta protestus. 1922. gada 1. jūlijā Jēkaba baznīcas draudze vērsās Satversmes sapulcē ar sastādītu protesta rakstu, kurā tiek aicināts „nenodot Latviju Romas varā, nepieļaut jezuītu tumšo darbību un nebalsot par konkordātu

ar Svēto Krēslu.” (Cakuls 2001: 704) Kad Satversmes sapulce 1923. gada Lieldienās ar balsu vairākumu nobalso par likumprojektu, kurš paredz Jēkaba baznīcas nodošanu katoļiem, tad vāciešu minoritātes pārstāvji un daļa luterāņu pieprasa tautas referendumu par Jēkaba baznīcas atstāšanu luterāņiem, lai gan tautas referendumā tikai 1/5 no balsstiesīgajiem nobalso par luterāņu priekšlikumu (Cakuls 2001: 705), Jēkaba baznīcas nodošana katoļiem, neapšaubāmi, pasliktina Latvijas luterāņu un katoļu Baznīcu attiecības.

Jājautā, kāpēc Latvijas valdība paraksta konkordātu, ja katoļticīgie Latvijā 20. gadsimta 20. gados veido apmēram 23%, kamēr luterāņu ir vairāk nekā 55% no ticīgajiem iedzīvotājiem? Jāpiekrīt R. Balodim, ka tieši visas katoļu Baznīcas vienprātīgais atbalsts, tātad Vatikāna atbalsts un arī Vatikāna starptautiskā ietekme dod nenoliedzamu ieguldījumu Latvijas neatkarības izveidošanā un tās starptautiskajā atzīšanā *de iure* (Balodis 2000: 350). Izšķirošajā sēdē par konkordātu 1922. gada 19. jūlijā Z. A. Meierovics saka: „Tas ir taisnība, kungī, ka saimnieciskā ziņā mums zināmi upuri ir jānes, (...) tad mēs sasniedzam zināmu politisku mērķi. [...] Valstij katru reizi jānes upuri, lai sasniegtu valsts nostiprināšanos.” (Satversmes Sapulce, 5. ses., 2853. sl.)

Ar 1922. gada konkordātu katoļu Baznīca pirmā no Latvijas konfesijām iegūst īpašu stāvokli valstī. Daudzus konkordāta punktus valdība izmanto noteikumiem par citu konfesiju reliģisko stāvokli (Balevics 1978: 114).

F. Trasuna un katoļu Baznīcas konflikts

Katoļu Baznīcas vadībai aktīva katoļu garīdznieku iesaistīšanās politikā, no vienas puses, bija riskants pasākums, to apliecina F. Trasuna drāma, bet, no otras puses, nepieciešams pasākums, jo tādējādi Baznīca spēja iegūt lielu valsts varas atbalstu.

Katoļu Baznīcas vadība F. Trasunu suspensē 1924. gadā, bet 1925. gadā ekskomunicē. 1926. gada Lieldienās no gūtajiem pārdzīvojumiem F. Trasuns nomirst ar sirdstrieku. Latgales kultūras vēstures pētnieks profesors Pēteris Zeile raksta, ka tauta ar gandarījumu uztver Valsts prezidenta Jāņa Čakstes Rīgā teikto, atvadoties no nelaiķa – F. Trasuns bija ne tikai liels valstsvīrs, bet arī tas vīrs, kurš Latvijas ģerbonī novietoja trešo zvaigzni [Latgali – V. M.]. Tajā pašā laikā Rēzeknes katoļu baznīca, kurā viņš kalpojis, bija aizslēgta, un baznīcas zvani klusēja (red. Unda 1998: 40). F. Trasunu pat neļāva apbedīt Rēzeknes katoļu kapos.

F. Trasuns bija viens no visaktīvākajiem politiķiem Latvijas parlamentā. Viņš uzstājās vairāku svarīgu likumu apspriešanā, kā arī valsts budžeta un tā grozījumu veidošanā, lielu vietu ierādīdams Latgales vajadzību pamatošanai. F. Trasuns nāca klajā ar

priekšlikumiem Latvijas Republikas Satversmi sākt ar pateicības vārdiem Dievam, slēgt laulības tikai Baznīcā, nešķirt Baznīcu no valsts (red. Unda 1998: 36).

Tajā pašā laikā katoļu Baznīcas vadība centās kontrolēt politiķus. Galvenā problēma bija tā, ka F. Trasuns savās politiskajās aktivitātēs nekonsultējās ar arhibīskapu. Uzreiz jāatzīmē, ka tas bija maz iespējams. Pēc Baznīcas noteikumiem bīskapam pastāvīgi bija jādzīvo savā rezidencē Rīgā, bet Antonijs Springovičs lielākoties uzturējās tālajā Daugavpils apriņķa Izvaltā, attaisnodamies ar savu vājo veselību. Tas stipri apgrūtināja F. Trasuna kā Kristīgo Zemnieku un Katoļu partijas līdera darbību Rīgā, jo Saeimā bieži radās tādi jautājumi, kuru risinājumam bija nepieciešamas steidzamas konsultācijas ar klāt neesošo arhibīskapu. F. Trasuns nekautrējās viņam to publiski pārmest.

Daudzus trūkumus F. Trasuns saskatīja arī arhibīskapa pārvaldes aparāta – kūrijas – darbībā. Viņš neskopojās ar pārmetumiem ģenerālvikāram priesterim Jāzepam Rancānam un kūrijas kancleram Bernardam Kublinskim. Vēl vairāk situāciju sarežģīja apstākļi, ka Kristīgo zemnieku un katoļu partijas frakcijas abi pārējie deputāti J. Rancāns un B. Kublinskis, sajuzdami arhibīskapa atbalstu, sāka runāt un rīkoties Saeimā pretēji partijas līderim F. Trasunam (Cakuls 2001: 125). Līdz ar to konflikts kļuva neizbēgams.

Savukārt sabiedrībā izplatījās viedoklis, ka Latvijas katoļu Baznīcas vadībā nobriedusi apņēmība par jebkuru cenu tikt vaļā no Kristīgo zemnieku un katoļu partijas līdera, vēl jo vairāk tāpēc, ka tuvojās 2. Saeimas vēlēšanas. Par politiskajiem iemesliem bija pārliecināts arī pats F. Trasuns, tāpēc arī 1926. gada 20. janvārī apelācijas rakstā pāvestam viņš atzīst: “Nevienam nav šaubu, ka pret mani vērstā neslavas celšana, apmelošana un vajāšana ir tikai politiskas dabas.” (Cakuls 2001: 125) Katrā gadījumā F. Trasuns bija kļuvis „neērts” katoļu Baznīcas vadībai, bet tajā pašā laikā tautā viņš bija viens no populārākajiem politiskajiem darbiniekiem.

Reaģējot uz suspensiju, F. Trasuns izstājas no Kristīgo zemnieku un katoļu partijas un nodibina Latgales demokrātu partiju. Viņš izveido laikrakstu “Zemnieka Bolss”, aizsākot asu polemiku ar katoļu avīzi “Latgolas Wārds”, pārmezdam tai apmelošanu. F. Trasuns 1924. gada septembrī cenšas sasaukt katoļu kongresu Rēzeknē, lai pierādītu visai sabiedrībai, ka ticis apmelots un netaisnīgi sodīts. Viņš asi vērsas pret katoļu Baznīcas vadību, nosaukdams tās pārstāvjus par bandītiem, liekuļiem farizejiem, meļiem, tautas maldinātājiem, kas veduši tautu purvā un bezdibenī (Trasuns 1925). Tajā pašā laikā F. Trasuns atzīst: “Arhibīskaps ir likumīgais mūsu garīgais vadītājs, kamēr nav atsaukts. Un, vai viņš ir taisnīgs vai nē, kamēr mums nav dots cits, es nevaru viņa autoritāti noliegt.” (Trasuns 1925)

Savukārt 2. Saeimas 1925. gada 22. decembra sēdē F. Trasuns vērsas pret atsevišķu katoļu Baznīcas pārstāvju negodīgajām metodēm, lai iekļūtu Saeimā: „...Tos faktus, kurus es minēju, es vēlreiz varu apstiprināt, un tie fakti nav noliedzami, ka Rancāna un Kublinska grupa [abi katoļu mācītāji iekļūst 2. Saeimā no Latgales zemnieku un katoļu partijas saraksta – V. M.] pie vēlēšanām ir nodarbojušies ar vekseļu ņemšanu un tātad pirkuši un pārdevuši balsis. Tā lieta nav noliedzama, ka Rancāna un Kublinska grupa ir brīdinājusi Latgales zemniekus, ka tie, kuri balsos par Latgales demokrātiem, tiks atšķirti no baznīcas. Tie mācītāji, kas piederējuši pie Rancāna un Kublinska grupas, nav pieņēmuši pie kristīšanas to zemnieku bērnus, tāpat arī pie grēku sūdzēšanas, kas balsoja par Latgales demokrātiem (2. Saeima, 1. ses., 229. sl.).

Turklāt gan J. Rancāns, gan B. Kublinskis uz vairākkārtējiem F. Trasuna pārmetumiem Saeimas sēdēs atbild visnotaļ izvairīgi (2. Saeima, 1. ses., 228. sl.).

Jāatzīmē, ka F. Trasuna un katoļu Baznīcas konflikts ir bijis ne tikai smags pārbaudījums pašai Baznīcai, tas lielā mērā sašķēla arī katolisko inteliģenci.

Jaunās vēsmas katoļu Baznīcā pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas

Pēc Latvijas okupācijas padomju valdība 1940. gada 13. augustā paziņo Vatikānam par diplomātisko attiecību pārtraukšanu un 24. augustā no Rīgas izraida pāvesta nunciju. Jāatgādina, ka Svētais Krēsls nekad nav atzinis Baltijas valstu inkorporāciju PSRS sastāvā un vienmēr uzskatījis, ka diplomātiskās attiecības ar šīm valstīm ir pārtrauktas tikai uz laiku (Svētā Krēsla un Latvijas attiecību vēsture (skatīts 20.11.2008.)). Pēc gandrīz 50 padomju perioda gadiem, līdz ar Latvijas neatkarības atgūšanu Latvijas katoļu Baznīca atkal ieņem ievērojamu vietu sabiedriskās domas formēšanā, arī politikā.

Vatikāna, visas katoļu Baznīcas popularitātes pieaugums pasaulē sekmē arī Latvijas katoļu Baznīcas lomas pieaugumu pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas 20. gadsimta 90. gados. Atšķirībā no Latvijas brīvvalsts parlamentārisma perioda pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas katoļu Baznīca aizliedz saviem garīdzniekiem tieši iesaistīties politikā, kā arī neiesaka politisko partiju nosaukumos lietot vārdu „kristīgs” (Balodis 2000: 350). Tādējādi tiek ņemta vērā rūgtā vēsturiskā pieredze ar garīdznieku F. Trasunu. 1998. gada 18. augustā F. Trasuns tiek rehabilitēts ar Romas katoļu Baznīcas oficiālu klēra kongregācijas rakstu (Cakuls 2001: 129).

Mūsdienās Latvijas katoļu Baznīcas līdzdalība politikā ir netieša. Katoļu Baznīca netiecas iegūt varu, tomēr zināmā mērā spēj to ietekmēt un panākt, lai varas institūcijas

rēķinātos ar katoļticīgo interesēm. Tā, piemēram, luterāņu un katoļu draudžu vadītāji 2002. gadā dod savu svētību Latvijas Pirmajai partijai [tautā dēvēta arī par „mācītāju partiju” – V. M.] 8. Saeimas vēlēšanās (Reliģijas savtīgā seja 2009: 8). Lai labāk izprastu katoļu Baznīcas ietekmi uz sabiedriski politiskajiem procesiem Latvijā, jāņem vērā visas katoļu Baznīcas stāvoklis un ietekme pasaulē. Katoļu Baznīcas popularitāte pasaules sabiedrībā ievērojami pieaug pāvesta Jāņa Pāvila II pontifikāta laikā (1978–2005). Jānis Pāvils II uzsāk aktīvu un arī sekmīgu pasaules gājienu miera un draudzības vārdā. Pāvesta, arī visas katoļu Baznīcas popularitātes pieaugumu noteica, pirmkārt, draudzīgā, sirsnīgā Jāņa Pāvila II personība un viņa spēja komunicēties ar citu konfesiju, ticību pārstāvjiem. Otrkārt, 60. gadu otrajā pusē un 70. gados pasaulē, īpaši jaunatnes vidū, mīlestības un miera vārdā tieši brīvība tika izprasta kā galvenā vērtība. Jāatceras hipiju kustība, brīvais sekss, narkotikas u. tml. Protestantu teologs un sludinātājs Džordžs Vandemans (George Edward Vandeman) atzīmē, ka 70. gadu otrajā pusē daļā sabiedrības notiek vērtību pārvērtēšana, jo nekādi sociālie pasākumi nespēj aizvietot garīgās vērtības. Tādā atjaunotnes gaisotnē Jānis Pāvils II kļūst par pāvestu (Вандеман 1998: 53). 1979. gada rudenī Jānis Pāvils II, būdams pirmais pāvests, kurš apmeklējis ASV, vērsas pie amerikāņu jaunatnes ar aicinājumu disciplinēt savu dzīvi un atgriezties pie garīgām vērtībām. Lielā daļā ASV sabiedrības tolaik dominē viedoklis, ka jaunatne noraidīs pāvesta aicinājumu. Tomēr vairāk kā 19 000 pulcējušos jauniešu pāvesta aicinājumu uzņem ar sajūsmu un aplausiem. Tādu pašu viedokli pauž arī ap 50 000 000 amerikāņu katoļu (Вандеман 1998: 54).

Arī Jāņa Pāvila II pēctecis pāvests Benedikts XVI seko vēsmām, ko ienes mūsdienu pasaule. Tā, piemēram, katoļu Baznīcas akceptētos septiņus galvenos grēkus – lepība, dusmas, miesaskāre, negausība, alkatība, skaudība, slinkums (Slavējiet Kungu 1978: 323) – tagad papildina vēl citi septiņi. Pirmo reizi pusotra tūkstoša gadu laikā, ņemot vērā pārmaiņas, ko nesusi modernā pasaule un globālā ekonomika, Vatikāns ir pārskatījis grēku sarakstu. 2008. gada Lieldienu laikā tika pasludināti jauni grēki, arī tie ir septiņi. Mūžīgas mokas sagaida tos, kas nav nožēlojuši šādus nodarījumus – ģenētiskā modifikācija, eksperimenti ar cilvēkiem, sociālās netaisnības radīšana, nabadzības izraisīšana, pārlicka bagātība, narkotiku lietošana, dabas piesārņošana (Nāves grēku jaunā versija 2008). Jājautā, vai sekos arī citu dogmu pārskatīšana, atbildot uz jauniem mūsdienu pasaules izaicinājumiem?

Līgumi ar valsti par Aglonas svētvietas statusa iegūšanu

Jau 80. gadu beigās tautas Trešās atmodas laikā mainījās arī valsts institūciju attieksme pret Baznīcu. 1991. gadā nāca klajā ierosinājums par Aglonas kā kristīgās kultūras centra veidošanu. Tālāk seko LR Ministru padomes rīkojums par darba grupas izveidošanu Aglonas bazilikas kompleksa atjaunošanai un restaurācijas darbu koordinēšanai. Bazilikas rekonstrukcijas darbiem tiek novirzīti gan valsts, gan privātie līdzekļi. Tā, piemēram, Romas pāvests šīm nolūkam ziedojis 100 000 ASV dolāru (Zeile 2007: 655).

Rekonstrukcijas darbi norisinās pāvesta vizītes gaidās, jo 1990. gadā Jānis Pāvils II izteica vēlēšanos apmeklēt Aglonu. Pāvesta vizīte notika 1993. gada septembrī. Tas ir liels notikums ne tikai katoļticīgajiem, bet arī visai Latvijas valstij. Pirmkārt, ņemot vērā Vatikāna autoritāti pasaulē, otrkārt, ņemot vērā pāvesta iestāšanos par Baltijas valstu neatkarību.

1995. gadā tiek noslēgts katoļu Baznīcas līgums ar Latvijas valsti, kura principi tiek noteikti Likumā par starptautiskas nozīmes svētvietu Aglonā, ko Saeima pieņēma tā paša gada 12. oktobrī. Likumā tiek atzīta Aglonas svētvieta kā Latvijas kultūrvēsturiskā mantojuma daļa, t. i., kultūras piemineklis un reliģisku svētceļojumu vieta. Saskaņā ar Likumu Aglonas svētvieta izmantojama vienīgi reliģiska un garīga rakstura pasākumiem, kurus nosaka katoļu Baznīcas vadība Latvijā. Likumā paredzēts, ka ar valsts nozīmes pasākumiem saistītos Aglonas svētvietas uzturēšanas izdevumus var finansēt no valsts budžeta. Izdevumus, kas saistīti ar valsts nozīmes pasākumu medicīnisko, ceļu satiksmes un sabiedriskās kārtības nodrošināšanu Aglonas svētvietā un tās aizsardzības zonā, var segt arī no valsts budžeta (Likums par starptautiskas nozīmes svētvietu Aglonā 1995).

Finanšu jautājums par pasākumu izdevumu segšanu Aglonas svētvietā bija un arī joprojām ir aktuāls. Tā, piemēram, vēl 90. gadu beigās turpinājās diskusijas starp Latvijas valsti un katoļu Baznīcas vadību par finansēm, kas tika iztērētas Aglonas bazilikas rekonstrukcijas darbiem, gatavojoties pāvesta vizītei (Balodis 2000: 543). Savukārt 2006. gada valsts budžetā Aglonas bazilikas remontam un svētvietas infrastruktūras sakārtošanai tika paredzēti 1 000 000 latu (Grozījumi likumā Par valsts budžetu 2006).

2002. gada konkordāts

2002. gada rudenī Romā svinīgā atmosfērā tika parakstīts konkordāts starp Latvijas Republiku un Vatikānu. Latvijas pusi pārstāvēja ministru prezidents Andris Bērziņš, Romas katoļu baznīcas kardināls Jānis Pujats, Liepājas diecēzes bīskaps Vilhelms Lapelis,

Latvijas vēstnieks Vatikānā Atis Sjanītis, tieslietu ministre Ingrīda Labucka. 7. Saeimas 2002. gada 12. septembra sēdē apstiprināja „Likumu par Latvijas Republikas un Svētā Krēsla līgumu”. Par likuma pieņemšanu nobalso 58 deputāti, pret – neviens, bet 7 atturas (Likums par Latvijas un Svētā Krēsla līgumu 2002).

Pēc būtības šis dokuments tikai atjauno 1922. gada līgumu, aizstājot to ar jaunam laikam atbilstošu saturu. Tā, piemēram, svētvietas statusa piešķiršana Aglonai konkordātā izvērtēta kā loģiska un taisnīga gadsimtiem ilgas tradīcijas atzīšana (Latvijas Republikas un Svētā Krēsla līgums 2002).

Latvijas diplomātiskās attiecības ar Vatikānu tika atjaunotas 1991. gadā, tad tika likti pamati idejai par konkordāta atjaunošanas nepieciešamību. Tomēr tikai 1999. gadā Latvijas un Vatikāna darba grupu kārtējā sanāksmē tiek izlemts apstiprināt konkordāta galējo variantu un virzīt to tālākai izskatīšanai Ministru kabinetā un Saeimā. Līgums tiek gatavots un par to tiek diskutēts vairāk nekā divus gadus. No iesniegšanas Saeimā līdz pat parakstīšanas brīdim tas plaši apskatīts internetā, presē, televīzijā un citos masu saziņas līdzekļos.

Pret konkordātu bija pārejās Latvijas konfesijas, sevišķi baptisti. Baptistu draudžu savienības bīskaps Andrejs Šterns baptistu vārdā 1996. gadā izvirzīja vairākus iebildumus, jo noslēdzot konkordātu:

- tiktu pārkāpts Satversmes princips par valsts un Baznīcas šķirtību;
- tiktu radītas priekšrocības konfesijai, kura apvieno tikai apmēram 1/5 Latvijas iedzīvotāju;
- tiktu izjaukta līdz šim atrastā vienotība un līdzsvars starp Latvijas tradicionālajām konfesijām;
- nodokļu maksātāju nauda Latvijā būtu jānovirza atsevišķas Baznīcas atbalstīšanai (Balodis 2000: 544).

Tomēr jāatceras, ka konkordāts ir klasificējams nevis kā līgums starp Latvijas katoļu Baznīcu un valsti, bet gan kā starptautisks līgums. Toreizējais Ministru prezidents Andris Šķēle ziņojumā Saeimai uzsvēris, ka, tā kā Latvijas galvenais ārpolitikas mērķis ir integrācija ES no nostiprināšanās starptautiskajā arēnā, tad Vatikāns kā ietekmīgs politisks spēks ir labs garants un atbalsts starptautiskajās attiecībās (Balodis 2000: 544).

Aktīvu aizstāvību konkordāta noslēgšanai pauž Latvijas katoļu Baznīcas vadība. 1999. gadā katoļu baznīcas arhibīskaps kardināls J. Pujats publicē rakstu laikrakstā „Diena”, kur atzīst, ka konkordāts neparedz priekšrocības katoļu konfesijai, bet, sakārtojot attiecības starp Baznīcu un valsti, veicina valsts iekšējo vienotību (Pujats 1999).

Diskusijas par ticības mācību valsts skolās

Kopš 90. gadu sākuma Latvijā vairāku gadu garumā izvērtās diskusijas par reliģisko izglītību vispārizglītojošajās skolās. Diskusijas pamatā skāra reliģiskās izglītības saturu. Vai tajā ietvert pasaules reliģiju fragmentāru pasaules redzējumu, vai aprobežoties tikai ar kristīgo mācību vai ticības mācību? Latvijas lielāko tā dēvēto tradicionālo konfesiju vadītāji, it īpaši katoļi, iestājās par autentisku savas ticības (konfesijas) mācību.

1990. gada 11. septembrī tika pieņemts Likums par reliģiskajām organizācijām. Likuma 6. pantā „Reliģiskās organizācijas un izglītība” tika noteikts, ka: 1) ikvienam ir tiesības apgūt ticības mācību gan individuāli, gan kopā ar citiem reliģisko organizāciju mācību iestādēs; 2) valsts un pašvaldību skolās kristīgās ticības mācību var pasniegt personām, kuras rakstveidā izteikušas vēlēšanos to apgūt; 3) kristīgās ticības mācību pasniedz pēc Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātas mācību programmas evaņģēliski luteriskās, Romas katoļu, pareizticīgo, vecticībnieku un baptistu konfesiju pedagogi, ja skolā ir vismaz 10 skolēnu, kuri vēlas apgūt attiecīgās kristīgās konfesijas mācību. Pedagogus izvirza konfesijas vadība un atestē Izglītības un zinātnes ministrija; 4) kristīgās ticības mācības un ētikas mācīšana tiek finansēta no valsts budžeta (Reliģisko organizāciju likums 1990).

Tomēr līdz pat 90. gadu beigām turpinās polemika un diskusijas, kādai jābūt reliģiskajai izglītībai – konfesionālai vai starpkonfesionālai? Konfesionālās ticības mācības oponenti 1998. gadā atklātajā vēstulē valsts augstākajām amatpersonām pauž vairākus argumentus: ticības mācību 1997./1998. mācību gadā apgūst tikai 4% skolēnu; mūsdienu multikulturālajā sabiedrībā lielākā daļā cilvēku saskaras ar visdažādākajiem pasaules redzējumiem, tāpēc indivīdam ir jāprot orientēties reliģisko uzskatu daudzveidībā; skola nedrīkst pārvērsties par konfesiju konkurences lauku; Baznīca un draudžu svētdienas skolas ir tā vide, kur bērni var iekļauties savas konfesijas kristietībā (Balodis 2000: 257). Viens no atklātās vēstules autoriem Latvijas Bībeles biedrības ģenerālsekretārs Valdis Tēraudkalns norāda: „Diemžēl pašreizējā reliģijas mācīšana pēc konfesionālā principa ir vienpusīga, jo ignorē reliģisko identitāšu daudzveidīgo un mainīgo raksturu. Tā neveicina būtisku radošas personības dimensiju – kritisku, patstāvīgu domāšanu.” (Tēraudkalns 1998) Līdzīgu nostāju pauž arī Izglītības un zinātnes ministrija.

Arhibīskaps J. Rujats, atsaucoties uz Satversmi, kur noteikta Baznīcas un valsts nošķirtība, konfesionālās ticības oponentu viedokli uzskata par iejaukšanos Baznīcas iekšējās lietās: “Būtībā viņi [atklātās vēstules autori – V. M.] paši izveido tā saucamo ekumenisko reliģijas mācību. Šai ziņā gan der atcerēties konstitucionālo likumu par valsts

atdalītību no Baznīcas. Tad, lai arī neiejaucas Baznīcas iekšējās lietās!” (Solis 1998) Seko četru konfesiju (katoļu, luterāņu, pareizticīgo un vecticībnieku) vēstule Saeimas deputātiem, kurā akcentēts, ka katras konfesijas viedokli izglītības jomā var pārstāvēt tikai attiecīgās konfesijas likumīgā vadība (Balodis 2000: 258).

J. Pujats izvēlas spert radikālu soli. 1998. gada rudenī, Latvijas valsts pasludināšanas 90. gadadienas priekšvakarā, kardināls atsakās no viņam piešķirtā II šķiras Triju Zvaigžņu ordeņa, jo uzskata, ka Baznīcas vadītājam neklājas saņemt valsts apbalvojumu laikā, kad valsts gatavo likumprojektu par ticības mācības izraidīšanu no vispārīzglītojošām skolām (Justs 1998). 1999. gadā tiek pieņemts Izglītības likums, kura 10. pantā noteikts, ka Izglītības iestādes un reliģiskās organizācijas attiecības regulē Reliģisko organizāciju likums (Izglītības likums 1999), tikai tad arhibīskaps piekrīt piešķirtā ordeņa saņemšanai.

J. Pujats aktīvi atbalsta arī valsts budžeta līdzekļu novirzīšanu konfesionālajām skolām, „jo no konfesionālajām skolām nāks apzinīgākie ministri, biznesmeņi un zinātnieki. Līdz šim ticīgo nauda no budžeta tika izmantota arī bezdievju skološanai, taču taisnīgāk ir, ja budžeta nauda tiktu sadalīta proporcionāli visām akreditētām skolām – arī konfesionālajām.” (Pujats 1999)

Katoliskās ticības mācības pozīcijas tiek nostiprinātas arī ar 2002. gada konkordātu. Konkordāta 15. pants nosaka, ka katoļu ticības mācība notiek, tikai pamatojoties uz programmu, kuru apstiprinājusi Latvijas Bīskapu konference, saskaņojot to ar Izglītības un zinātnes ministriju, un ko veic likumā noteiktajā kārtībā tikai kvalificēti pedagogi, kuriem ir Latvijas Bīskapu konferences izsniegtā kvalifikācijas apliecība. Ja šī apliecība tiek anulēta, tiek zaudētas tiesības pasniegt katoļu ticības mācību. Savukārt konkordāta 17. pantā noteikts, ka katoļu ticības mācība izglītības iestādēs jāveic ar pienācīgu akadēmisku un doktrinālu kompetenci ar mērķi veicināt ekumenisku garu, savstarpēju cieņu starp dažādām reliģiskām konfesijām un līdztiesību (Latvijas Republikas un Svētā Krēsla līgums 2002).

Visbeidzot 2004. gadā kā starpkonfesionāla mācību priekšmeta programma tiek izveidota Kristīgās mācības programma 1.–3. klasei. Programmā formulētais kristīgās mācības priekšmeta mērķis ir sekmēt skolēna garīgo un morālo attīstību un spēju pastāvēt mainīgā pasaulē, atklājot iespējas veidot personiskas attiecības ar Dievu un dzīvi apliecinošu attieksmi pret sabiedrību (Kristīgās mācības programma 2004).

**Baznīcas vadības centieni sabiedrības attieksmes veidošanā
pret seksuālajām minoritātēm**

Pasaules globalizācijas un Eiropas integrācijas apstākļos 2004. gadā Latvijā tiek pieņemta Nacionālā programma iecietības veicināšanai, kura paredz iecietīgas Latvijas sabiedrības veidošanu un neiecietības izskaušanu (Nacionālā programma iecietības veicināšanai 2004). Programma paredzēta pieciem gadiem. 2009. gada sākumā darba grupa pabeidz sagatavot jaunu programmu Iecietības veicināšanai 2009.–2013. gadam. Tomēr programmas redakcija, kas tiks iesniegta izskatīšanai valdībā, būs atšķirīga no varianta, ko izstrādāja darba grupa. Šajā sakarā jāatceras 2005. gada vasaras beigās seksuālo minoritāšu organizētais pasākums „Rīgas Praids 2005”, kurš radīja plašu rezonansi Latvijas sabiedrībā: no atbalsta vai neitrālas pozīcijas līdz asam nosodījumam. Noraidošu attieksmi pret seksuālo minoritāšu gājieni puda gan Baznīcas aprindas, gan valdības pārstāvji, gan atsevišķi sabiedrībā pazīstami cilvēki. Savukārt pēc 2006. gada Draudzības dienu notikumiem, kad uz seksuālo minoritāšu pārstāvjiem un viņu atbalstītājiem tika mestas olas un maisiņi ar izkārņojumiem, toreizējais valdības vadītājs Aigars Kalvītis (Tautas partija (TP)) ierosināja iekļaut Iecietības programmā arī seksuālās minoritātes. Tomēr 2008. gada pavasarī pēc Īpašu uzdevumu ministra sabiedrības integrācijas lietās Oskara Kastēna (Latvijas Pirmā partija/Latvijas Ceļš (LPP/LC)) tikšanās ar reliģiskajiem līderiem, t. sk. ar katoļu Baznīcas arhibīskapu kardinālu Jāni Pujatu un evaņģēliski luteriskās baznīcas vadītāju arhibīskapu Jāni Vanagu, no programmas tika izņemti vārdi „seksuālā orientācija”. Tika ierosināts izvītrot no programmas arī tekstu, kurā uzskaitītas diskriminācijas izpausmes – rase, ādas krāsa, etniskā izcelsme, valoda, dzimums, vecums, reliģiskā pārliecība, sociālais un mantiskais stāvoklis, politiskā un cita pārliecība, invaliditāte, kā arī seksuālā orientācija (Nacionālā programma iecietības veicināšanai 2004).

Latvijas Cilvēktiesību pētniece Sigita Zankovska-Odiņa atzīmē, ka galvenais iemesls, kāpēc no iecietības programmas tiek izņemts iespējama neiecietības un diskriminācijas pamatu uzskaitījums, ir tajā iekļautā seksuālā orientācija, tādā veidā, pēc Baznīcas pārstāvju domām, Latvijā tiktu propagandēta homoseksualitāte. S. Zankovska-Odiņa uzsver, ka vienas neērtas grupas – seksuālo minoritāšu dēļ ministrs nolemj neminēt diskriminācijas pamatu uzskaitījumā nevienu grupu (Zankovska-Odiņa 2008). O. Kastēns savukārt skaidro, ka Baznīca pārstāv lielu sabiedrības daļu, tāpēc valstij jāatbilst, kas skar iecietību, jākonsultējas ar Baznīcu (Dzērve 2008).

Kardināls J. Pujats jauno Iecietības programmas redakciju novērtējis kā vienu no lielākajām uzvarām Baznīcas dialogā ar valsti: „Mēs panācām, ka homoseksuālists nav ticis likuma spēkā, palicis ārpus likumdošanas. Viņi [seksuālās minoritātes un viņu atbalstītāji – V. M.] centās panākt programmā homoseksuālisma propagandu, bet tas ir pretrunā ar Satversmi, kurā visi ir vienādi likuma priekšā, un viņiem tas neizdevās.” (Dzērve 2008) Arī Saeimas cilvēktiesību komisijas priekšsēdētājs Jānis Šmits (LPP/LC), atbalstot programmas jauno redakciju, norādījis, ka Satversmē jebkura indivīda diskriminācija ir aizliegta (Dzērve 2008).

2007. gada maijā organizācija "Nacionālā spēka savienība" sadarbībā ar biedrību "NoPride" sarīko Rīgā konferenci “Par mūsu vērtībām”, kurā ar referātiem par morāli tikumisko vērtību krīzi sabiedrībā un ceļiem, kā no tās izkļūt, uzstājas arī vairāki tradicionālo reliģisko konfesiju vadītāji, t.sk. kardināls J. Pujats (Konference “Par mūsu vērtībām” 2007). Kardināls norādījis, ka pirms aptuveni trijiem gadiem šāda konfrontācija nebija manāma, jo seksuālās minoritātes dzīvoja savu dzīvi un nepropagandēja savu dzīvesveidu plašākā sabiedrībā: „Viņi arī turpmāk varēja tā dzīvot, tad arī nebūtu tāda situācija, kāda ir tagad. Kristīgā sabiedrība šos cilvēkus vienmēr izolēs, jo šādi cilvēki bojā sabiedrības vērtības un tikumus.” (Pujats 2007)

Arī ikgadējos Jaunavas Marijas Debesīs uzņemšanas svētkos Aglonā, kur pulcējas desmitiem tūkstoši cilvēku, kardināls J. Pujats savos sprediķos asi vēršas pret homoseksuālismu. Tā, piemēram, 2009. gada 15. augustā viņš nosodījis valstis, kuras savā likumdošanā pieļāvušas viendzimuma laulības, norādot uz Saeimas vēlēšanām: “Zemēs, kur perversija iegūst likuma spēku, sākas diktatoru laiks. Pirmais, ko viņi dara, aizbāž cilvēkiem muti, uzliekot smagus sodus. Kas mūs sagaida? Tas lielā mērā būs atkarīgs no tiem, kas būs ievēlēti Saeimā. Uz ierēdņu slāni nevar paļauties, jo tie strādā par algu – kas maksā, tam arī kalpo. Bet Saeimā ir jābūt izlases personībām, arī pēc morāles kritērijiem.” (Katoļu Baznīcas galva Aglonā nosoda homoseksuālismu 2009)

Nobeigums

Noslēgumā jāsecina, ka katoļu Baznīca piedalās politikā. Taču tās mērķis nav iegūt varu, bet gan ietekmēt sabiedrisko domu (kas jau faktiski ir piedalīšanās politikā šī vārda plašākajā nozīmē), kā arī panākt, lai varas institūcijas, veidojot politiku, ievērotu katoļticīgo ētiskos principus, katoļu Baznīcas tiesības un intereses. Turklāt Latvijas katoļu Baznīcas politiskās aktivitātes jāskata saistībā ar Vatikāna politisko kursu.

Kā nozīmīgākais politiskais Baznīcas sasniegums ir 1922. un 2002. gada konkordāta noslēgšana, kas nostiprināja katoļu Baznīcas tiesisko statusu, kā arī deva tai zināmas privilēģijas. Arī Latvijas valstij minētie konkordāti bija politiski svarīgi, ņemot vērā Vatikāna starptautisko ietekmi un atbalstu Latvijas valsts neatkarībai.

Jāatzīst, ka katoļu Baznīcas un valsts varas institūciju sadarbībai ieguvums ir abpusējs. Ne velti pirms 6. Saeimas vēlēšanām presē rakstīja: „Miris ir tas politiķis, kas [...] nedomā rēķināties ar ticīgo balsīm.” (Nedēļa Tev 1995)

LITERATŪRAS SARAKSTS

- Apkārtraksts katoļu baznīckungiem.* Latvijas Valsts vēstures arhīvs (LVVA), 5016. f. 1. apr., 47. l.
- Balevics, Zigmunds (1978). *Katolicisms Latvijas sociālpolitiskajā vēsturē.* Rīga: Zinātne.
- Balodis, Ringolds (2000). *Valsts un Baznīca.* Rīga: Nordik.
- Reliģija un izglītība.*
http://home.lu.lv/~rbalodis/Articles_Ringolds_Balodis/Baznicu_Tiesibas_23/Balodis%20R_TICIBAS_maciba_pasaule.pdf. (Skatīts 11.11.2008.)
- Bukšs, Miķelis (1976). *Latgaļu atmūda: idejas un ceļas.* Minhene: Latgaļu izdevniecība.
- Cakuls, Jānis (2001). *Latvijas Romas Katoļu Baznīcas vēstures materiāli: 20. gadsimts.* Rīga: Rīgas metropolijas kūrīja.
- Laura Dzērve (2008). *NVO krasi iebilst, kā reliģisko līderu ietekmē koriģēta Iecietības programma.* (http://www.diena.lv/lat/politics/sabiedriba/baznica_un_valsts?comments=3).
- Grozījumi likumā „Par valsts budžetu 2006. gadam” 17. pielikums.*
<http://www.fm.gov.lv/budzets/2006g/p17.doc>. (Skatīts 11.11.2008.)
- Izglītības likums* (1999). <http://www.likumi.lv/doc.php?id=50759>.
- Justs, Antons (27.11.–3.12.1998). 18. novembra pārdomas. *Solis*.
- Katoļu baznīcas galva Aglonā nosoda homoseksualismu, norāda uz Saeimas vēlēšanām.* (2009).
<http://www.diena.lv/lat/politics/hot/katolu-baznicas-galva-aglona-nosodahomoseksualismu-un-norada-uz-saeimasvelesanam?comments=8>.
- Konference „Par mūsu vērtībām”.* (2007). <http://www.tribine.lv/zinas/Notiks-konference-Par-musu-vertibam/373>.
- Kristīgās mācības programma 1.–3. klasei.* (2004).
http://www.isec.gov.lv/pedagogiem/program/pamskol/prog.shtml?KRIST1_3.
- Latvijas Republikas Satversmes Sapulces stenogrammas* (LRSSS)—5. ses., 2833., 2848., 2849., 2853. sl.
- Latvijas Republikas Saeimu stenogrammas* (LRSS) – 1. Saeima, 1. ses.8., 10. sl.
- LRSS–2.* Saeima, 1. ses., 10. sl., 16., 17., 228., 229., 6. ses. 659.sl.
- LRSS–3.* Saeima, 1. ses., 10. sl.
- LRSS–4.* Saeima, 1. ses., 10. sl.
- Latvijas Republikas un Svētā Krēsla līgums.* (2002). <http://www.catholic.lv/likumskonkordaats.htm>.
- Likums par Latvijas Republikas un Svētā Krēsla līgumu* (2002).
http://www.saeima.lv/steno/2002/st_1209/st1209.htm.
- Likums par starptautiskas nozīmes svētvieta Aglonā. (1995).
<http://www.likumi.lv/doc.php?id=273888&from=off>.
- Red. Millere, Antonija (1995). *Prelāts Jānis Velkme (1876–1962).*—USA: North Aurora, IL.
- Nacionālā programma iecietības veicināšanai.* (2004). http://www.intrecija.gov.lv/doc_upl/programma-iecietiba.pdf.
- Nāves grēku jaunā versija – elle draud arī par ģenētisko modifikāciju, bagātību un narkotikām.* (2008).
<http://www.tvnet.lv/>.
- Nedēļa Tev* (15.05.1995.)
- Pujats, Jānis (12.02.1999.). Kas ir otrais konkordāts? *Diena*.
- Pujats: nevajadzētu pieļaut konfrontāciju starp sabiedrības grupām.* (2007).
<http://www.community.livejournal.com/nepraids/>.
- Reliģisko organizāciju likums.* (1990).
http://www.tm.gov.lv/lv/ministrija/iestades/religjiskie/Rel_org_likums.doc.
- Reliģijas savtīgā seja.* (2009). Kabineta mapes XVII. Rīga: Arte.
- Solis* (16.–22.10.1998.)
- Strods, Heinrihs (1996). *Latvijas Katoļu Baznīcas vēsture (1075–1995).*Rīga: v / u Poligrāfists.

- Svētā Krēsla un Latvijas attiecību vēsture*. <http://www.catholic.lv/main.php?parent=720>. (Skatīts 20.11.2008.)
- Tēraudkalns, Valdis (1998). http://www.politika.lv/temas/izglitiba_un_nodarbinatiba/6045/.
- Trasuns, Francis. (5.08.1925.) Gorigais banditizms. *Zemņika Bolss*.
- Red. Unda, Valentīna (1998). *Francis Trasuns. Dzīve un darbi III*. Rēzekne: Latgales Kultūras Centra izdevniecība.
- Zankovska Odiņa, Sigita (2008). *Plastilīna iecietība*. <http://www.politika.lv/temas/16723>.
- Zeile, Pēteris (2007). *Latgales kultūras vēsture (No akmens laikmeta līdz mūsdienām)*. Rēzekne: LKC izdevniecība.
- Вандеман, Джордж (1998). *Что мне нравится в ... лютеранах, баптистах, методистах, харизматах, католиках*. Николаев: ЦАСД.